

1107-91

Voorontwerpplan/MER
Herinrichting Peelvenen
onderdeel Deurnsche Peel - Mariapeel
Achtergronddocument Landbouw

Het onverenigbare verenigd

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

**VOP/MER Herinrichtingsplan PEELVENEN
Onderdeel Deurnsche Peel-Mariapeel**

Het onverenigbare verenigd

Achtergronddocument Landbouw

Roermond, 2 september 2003

B. Meeuwissen
L. Kelder

INHOUD

1. INLEIDING	3
Aanleiding	3
Doel van het Landinrichtingsplan	3
Opbouw rapportage	3
Leeswijzer achtergronddocument	3
Kaartmateriaal	4
2. GEBIEDSBESCHRIJVING	5
2.1 Algemene karakteristieken	5
2.2 Type en grootte bedrijven in het gebied	5
Beschrijving	5
Ontwikkelingen	7
Beleid	7
3. DOELSTELLINGEN	8
4. KNELPUNTEN	10
Uitwerking basisinrichting per sector	10
5. MAATREGELEN EN ALTERNATIEVEN	12
5.1 Achtergronden bij de alternatieven	12
Waarom vijf alternatieven?	12
Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA)	12
Leeswijzer bij de alternatievenbeschrijving	13
5.2 Autonome ontwikkeling	13
5.3 Voorkeursalternatief	13
5.4 Natuuralternatief	14
5.5 Cultuurhistorisch-Natuuralternatief	15
5.6 Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA)	15
6. EFFECTEN, DOELBEREIK EN VERGELIJKING ALTERNATIEVEN	16
6.1 Methodiek doelbereik en effectbeschrijving	16
6.2 Doelbereik	16
6.3 Effectbeschrijving	17
6.4 Vergelijking alternatieven	17
7. LEEMTEN IN KENNIS EN ONZEKERHEDEN	18
LITERATUUR	19

Kaarten

Algemeen thema, overzichtskaart
Themakaart landbouw, Autonome Ontwikkeling
Themakaart landbouw, Meest Milieuvriendelijke Alternatief

1. INLEIDING

Voor u ligt het achtergronddocument 'Landbouw' dat hoort bij het VOP/MER Herinrichtingsplan Peelvenen, onderdeel Deurnsche Peel-Mariapeel. Dit achtergronddocument bevat informatie over de landbouwkundige situatie in het gebied. Er wordt ingegaan op knelpunten, doelstellingen en maatregelen die getroffen worden om de externe productieomstandigheden in de landbouw te verbeteren.

Aanleiding

Voor het Rijk is het behoud en herstel van de hoogveennatuur in het gebied de Peelvenen een beleidsprioriteit. Derhalve is het Peelvenengebied aangemerkt als Strategisch GroenProject (SGP) in het Structuurschema Groene Ruimte (SGR). Dat houdt o.a. in dat nieuwe natuur hier met voorrang gerealiseerd moet worden. Enkele jaren na het verschijnen van het SGR heeft het Rijk in de nota Belvedere aangegeven dat de cultuurhistorische waarden in Griendsveen-Helenaveen extra aandacht verdienen. Ook hiermee moet rekening worden gehouden. Zonder het instrument landinrichting en extra middelen worden de doelstellingen voor de Peelvenen niet bereikt want het realiseren van de doelstellingen voor het gebied vraagt om ingrijpende maatregelen.

De Landinrichtingscommissie heeft besloten om de komende periode in te zetten op het noordelijk deel van de Peelvenen: het gebied in en rond de Deurnsche Peel en de Mariapeel met een oppervlakte van zo'n 6.600 ha. De plannen betreffen onder meer de ontwikkeling van 1.178 ha natuur en bos op huidige landbouwgronden. Daarnaast worden maatregelen getroffen om de landbouw in de blijvende landbouwgebieden te versterken en perspectief te bieden.

De reden voor de gefaseerde aanpak ligt in de ingrijpende functiewijziging in het Peelvenengebied, geconcentreerd in het noordelijk deel, en het moeizaam verkregen draagvlak.

Doel van het Landinrichtingsplan

De belangrijkste doelstellingen voor het project zijn de ontwikkeling van hoogveen en het gewenste behoud van het dorpsgezicht en de ontginningsstructuur. Naast deze doelstellingen vanuit natuur en cultuur zijn er doelstellingen vanuit de landbouwsector.

De landinrichtingscommissie heeft een (Voorontwerp-)Landinrichtingsplan opgesteld met daarin opgenomen de maatregelen die genomen worden om de knelpunten vanuit de verschillende functies op te lossen. Daarbij moet wel worden bedacht dat landinrichting niet voor alle problemen een oplossing kan bieden, veel zaken zijn vastgesteld beleid waarop landinrichting geen invloed heeft.

Opbouw rapportage

Op initiatief van de landinrichtingscommissie is een Voorontwerpplan/Milieueffectrapport (VOP/MER) opgesteld voor het noordelijke deel van de Peelvenen.

De voor de verschillende functies relevante gegevens zijn in achtergronddocumenten opgenomen. De achtergronddocumenten zorgen daarmee voor verdere onderbouwing van het VOP/MER. Het voorliggende achtergronddocument behandelt het thema Landbouw. Het bevat informatie die van belang is om te komen tot de maatregelen zoals deze voor de functie landbouw in het VOP/MER zijn opgenomen.

Leeswijzer achtergronddocument

In hoofdstuk 2 is de huidige situatie voor landbouw in het plangebied beschreven.

Hoofdstuk 3 gaat in op de doelstellingen van het project, met name de doelstellingen voor de landbouw.

In hoofdstuk 4 zijn de voor landbouw relevante knelpunten beschreven.

Hoofdstuk 5 bevat een korte omschrijving van de opgestelde alternatieven met de daarbij behorende maatregelen.

In hoofdstuk 6 wordt vervolgens ingegaan op de effecten van de verschillende maatregelen. Tevens omvat dit hoofdstuk een vergelijking van de verschillende alternatieven en wordt aangegeven in hoeverre de geformuleerde doelstellingen worden bereikt in deze alternatieven. Aan de hand van de mate van doelbereik is het nu mogelijk een afgewogen keuze te maken voor de te nemen maatregelen. In hoofdstuk 7 volgt een beschrijving van de leemten in kennis en de onzekerheden die voor de verdere besluitvorming van belang kunnen zijn. De voorspelde effecten en het aangegeven doelbereik zoals beschreven in het MER, dienen in een later stadium beschouwd te worden ten opzichte van de daadwerkelijk optredende effecten. Zonodig kunnen dan aanvullende maatregelen worden genomen om milieueffecten te beperken of het doel te realiseren.

Kaartmateriaal

In dit achtergronddocument zijn de kaarten "Autonome Ontwikkeling" en "Meest Milieuvriendelijke Alternatief" opgenomen. De reden daartoe is als volgt:

- Er zijn in het kaartbeeld van Natuuralternatief, Cultuurhistorisch-Natuuralternatief en Voorkeursalternatief geen verschillen aan te geven ten opzichte van de Autonome Ontwikkeling. De maatregelen met betrekking tot landbouw hebben een algemeen karakter en zijn op dit moment niet op kaart te lokaliseren. Vandaar dat alleen de Autonome Ontwikkeling is opgenomen.
- Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief geeft wel een duidelijk afwijkend kaartbeeld voor de landbouw, ten opzichte van de overige alternatieven. Vandaar dat voor dit alternatief wel een kaartbeeld is opgenomen.

2. GEBIEDSBESCHRIJVING

In dit hoofdstuk wordt de huidige situatie van het gebied beschreven. Na een algemeen stuk wordt voor het thema landbouw ingegaan op de specifieke kenmerken van het gebied.

2.1 Algemene karakteristieken

Het projectgebied ligt op de grens van Brabant en Limburg en valt binnen de grenzen van de gemeenten Deurne, Sevenum, Horst aan de Maas, Venray en Helden. Het projectgebied beslaat ruim 6.600 ha. Waterhuishoudkundig behoort het projectgebied tot de waterschappen De Aa en Peel en Maasvallei en zuiveringsschap Limburg.

De begrenzing is vooral gebaseerd op hydrologische relaties tussen de natuurgebieden en hun directe omgeving. Hiervoor is gekozen vanwege de centrale rol die de waterhuishouding vervult voor de natuur en landbouw in en rond de Peelvenen. Het karakteristieke van het gebied is het contrast als het gaat om het grondgebruik in het gebied. De natuurgebieden nemen een belangrijke plaats in en vormen een belangrijk deel van de overgebleven hoogveenrestanten. De belangrijke cultuurhistorische waarden zoals de beschermde dorpsgezichten van het gebied vloeien voort uit de voormalige veenwinning. Samen met de natuurgebieden zorgen zij voor verschillende vormen van recreatief gebruik.

Middengebied en ring: 2 deelgebieden

Op basis van de gebiedsopbouw is een splitsing gemaakt in een middengebied en de ring eromheen. Het middengebied bestaat uit het "voormalige" landbouwgebied tussen Helenaveen en Griendtsveen en de invloedzone van dit gebied op de omliggende natuurgebieden. In de landbouwkundige beschrijving is het middengebied buiten beschouwing gelaten omdat voor het middengebied de doelstelling natuur hoofdprioriteit heeft. Uitgangspunt voor de landbouw in dit gebied is dat op de nog niet aangekochte gronden geen vernatting mag plaatsvinden en er geen nadelige invloeden van de natuurontwikkeling mogen optreden. De bedrijven moeten kunnen blijven produceren zoals in de voorgaande jaren mogelijk was.

De ring bestaat uit het gebied rondom het middengebied. De land- en tuinbouw kan zich hier, binnen de wettelijke kaders, verder ontwikkelen en haar functie behouden.

2.2 Type en grootte bedrijven in het gebied

Beschrijving

In vergelijking met de rest van Nederland gaat het in deze regio om relatief grote en vitale bedrijven. De gemiddelde leeftijd van de bedrijfshoofden is lager dan landelijk, het aandeel hoofdberoepsbedrijven is hoger en de opvolgingssituatie is aanzienlijk beter. Bij de ondernemers heerst een sterke ondernemers- en pioniersgeest. In het algemeen zijn de ondernemers sterk gehecht aan de cultuur, wonen en werken in deze regio. Als gevolg van bovenstaande beschreven situatie is de markt voor grond en productierechten in het gebied gespannen en zijn de prijzen voor grond en productierechten hoog, ook in vergelijking met de rest van Nederland. De agrarische sector vormt nog steeds een belangrijke bron van werkgelegenheid in de regio, zowel primair als in de toelevering en verwerking van producten. Met uitzondering van de milieu-omstandigheden is de uitgangspositie voor de land- en tuinbouw goed. Dit ook vanwege de aanwezige schaalgrootte en agglomeratievoordelen als gevolg van de aanwezigheid van een regionale keten van toelevering en verwerking van hoge kwaliteit. Deze duurzame perspectieven worden nu en in de nabije toekomst echter fors beïnvloed door een aantal beleidsontwikkelingen op het gebied van ruimte, water, natuur, milieu en dierwelzijn. Veel bedrijven zitten klem tussen elkaar, de woonkernen, de natuurgebieden en een stapeling van regelgeving.

In totaal lagen in 2000 binnen het plangebied 195 agrarische bedrijven met in totaal 3460 ha cultuurgrond (CBS 2000). De intensieve veehouderij, de melkveehouderij en de tuinbouw vormen de belangrijkste bedrijfstakken.

In het middengebied waren in 2000 nog 11 bedrijven gelegen. Het gebied heeft echter de bestemming natuur zodat deze bedrijven op termijn zullen moeten beëindigen of verplaatsen. In dit gebied wordt met extra gelden land- en tuinbouw uitgekocht en het gebied wordt ingericht voor natuur. Randvoorwaarde hierbij is dat de nog niet aangekochte bedrijven geen nadelige effecten mogen ondervinden van de inrichting van het natuurgebied. Dit betekent dat de doelstellingen vanuit de natuur niet volledig worden gerealiseerd zolang niet alle gronden verworven zijn. Dit geldt voor elk uitgewerkt

alternatief. De land- en tuinbouw kan, indien de natuurdoelstellingen dat toelaten, nog beperkt gebruik maken van het middengebied door pacht van reservaatgebieden van de terreinbeherende organisatie.

Hieronder volgt de beschrijving van de landbouw uit de ring:

De hoofdberoepsbedrijven zijn meestal grote sterke bedrijven met goede toekomstmogelijkheden. In 2000 waren er 184 agrarische bedrijven gelegen in de ring waarvan 166 ondernemers aangaven het bedrijf als hoofdberoepsbedrijf te exploiteren. De gemiddelde oppervlakte van alle bedrijven is ca. 13,4 ha met een gemiddelde bedrijfsomvang van 98 NGE (Nederlandse Grootte Eenheid). Vergeleken met de gemiddelde bedrijfsomvang van de agrarische bedrijven in Nederland is dit hoog. Ook het aantal bedrijven met meer dan 100 NGE/bedrijf is met 74 bedrijven hoog. Het zijn hoofdzakelijk glastuinbouw-, melkveehouderijbedrijven met een bedrijfsomvang >100 NGE.

De tuinbouw (glas en opengrond) neemt in deze streek een belangrijke plaats in (46 bedrijven). Hierbij is vooral de glastuinbouw (Gtb) belangrijk. Van de 32 glastuinbouwbedrijven heeft ruim 80% een omvang van meer dan 100 NGE. Verder waren er in 2000 3 grote champignonteeltbedrijven en 10 tuinbouw opengrond en overige tuinbouwbedrijven. Deze zijn over het algemeen kleiner van omvang.

De melkveehouderij is na de glastuinbouw de belangrijkste sector. Het grondbeslag door de melkveehouderij is ca. 60% van de totale oppervlakte grond in gebruik bij de land- en tuinbouw. De overige graasdierhouderij is beperkt van omvang en oppervlakte met enkele wat grotere bedrijven. De hokdierhouderij bestaat uit varkens-, pluimvee- en overige hokdierbedrijven. De hokdierhouderij neemt in dit gebied een derde plaats in wat betreft omvang. Het gaat hierbij vooral om varkenshouderijen en pluimveebedrijven.

Verder komt in dit gebied boom- en fruitteelt voor, het betreft grote intensieve bedrijven. De akkerbouw is kleinschalig en wordt grotendeels als nevenberoepsbedrijf uitgeoefend. De overige bedrijven zijn gemengde bedrijven met meerdere sectoren.

In onderstaande tabel zijn de bovenstaande gegevens weergegeven.

Tabel 1 Overzicht van het aantal bedrijven, oppervlakte en omvang uitgesplitst naar bedrijfstypes.

Bedr.type	Aantal Bedrijven						oppervlakte		NGE	GVE/ha		Kvls	HBK
	Tot.	H-bedr.	N-bedr.	>55 jr	Opv.	>50 NGE	Tot.	Gem.	Gem.	< 2,5/ha	>3/ha	Gem./bedr.	Gem. %
Akkerbouw	19	17	2	11	1	0	164	8,6	10	1	1	2.8	58
Tuinbouw	46	43	3	16	3	37	179	3,9	151	3	2	1.5	66
w.v. Glastb	32	31	1	9	1	30	53	1,8	162	2		1.3	68
Blijv. Teelt	6	5	1	1	0	4	55	9,2	153	1	0	1.6	64
Melkvee	46	46	0	19	10	39	1480	32,2	116	10	22	4.6	58
Ov. Graasv.	24	17	7	12	1	3	174	7,3	25	9	10	1.8	62
Hokdier	23	20	3	4	1	26	151	6,6	116	7	1	2.2	53
Combinatie	20	18	2	9	1	9	268	13,4	52	7	4	3.2	61
Totaal	184	166	18	72	17	118	2471	12,5	98	38	40	2.6	58

Verklaring van de gebruikte afkortingen:

H-ber.: Hoofdberoepsbedrijf

N-bedr.: Nevenberoepsbedrijf

Opv.: Opvolging op het bedrijf

NGE: Nederlandse Grootte Eenheid (maat voor de economische omvang van het bedrijf)

GVE: GrootVeeEenheid

Kvls: Aantal kavels per bedrijf (incl. huiskavel)

HBK: Huisbedrijfskavel (percentage van de bedrijfsoppervlakte welke bij huis is gelegen)

In de ring is in 2 jaar (1998 – 2000) ruim 10% van de bedrijven gestopt. Vooral in de varkenshouderij heeft een grote afname van het aantal bedrijven plaatsgevonden (ongeveer 1/3 van het aantal bedrijven). Dit is veroorzaakt door de varkenspest en de opkoopregeling (Regeling Beëindiging Veehouderijtakken, RBV) van de overheid.

In 2000 hebben 8,7% van de land- en tuinbouwbedrijven in het plangebied agrarische activiteiten beëindigd. Opvallend hierbij is dat nu tuinders en melkveehouders hun bedrijf hebben beëindigd of omgeschakeld.

De verkaveling van de bedrijven is over het algemeen redelijk tot goed. Er zijn echter wel, zeker voor de melkveehouderijsector, verbeteringen gewenst. Streven is slechts 1 veldkavel en een huisbedrijfskavel die minimaal 80% van de bedrijfsoppervlakte bedraagt. Ook de waterbeheersing laat op sommige plaatsen te wensen over (in het voorjaar te nat). Dit wordt veroorzaakt door beïnvloeding van de natte natuurgebieden en een gebrekkige detailontwatering.

De veehouderij kent in dit gebied een hoge veedichtheid, vooral ook veroorzaakt door het grote aantal intensieve veehouderijen. Hierdoor is het noodzakelijk mest naar buiten het gebied af te zetten.

Het mestoverschot heeft er voor gezorgd dat, in de periode vóór de mestwetgeving, een deel van de gronden fosfaatverzaaid is. Daarnaast is door de uitspoeling van nitraat het grond- en oppervlaktewater te sterk belast. Met de huidige wet- en regelgeving (ondermeer het mineralenaangiftesysteem, MINAS) is een traject ingezet van kentering en verbetering van de situatie (zie achtergronddocument milieu)

Het huidige beleid t.a.v. ammoniak en stank legt aan veel veebedrijven beperkingen op bij uitbreiding of hervestiging.

Binnen het Peelvenengebied is een groot aantal (ca. 100) bedrijven in meer of mindere mate rechtstreeks betrokken bij de Ecologisch Hoofdstructuur-begrenzing (EHS). Ca 54 hiervan hebben in meer of mindere mate gronden binnen de aangewezen begrenzing van de EHS liggen. Ook zijn er enkele intensieve veehouderijbedrijven gelegen in de varkensvrije zone en in de 250m zone rondom de voor verzuring zeer gevoelige natuurgebieden.

Ontwikkelingen

De reeds in gang zijnde schaalvergroting in vrijwel alle sectoren van de landbouw zal doorzetten als gevolg van de liberalisering van de wereldmarkt met als gevolg lagere prijzen en de noodzaak tot kostenverlaging, verhoging van de arbeidsproductiviteit en de noodzakelijke milieu-investeringen. De landbouw zal hierop in moeten spelen door schaalvergroting, specialisatie en kostenverlaging. Specialisatie in uitgangsmateriaal, kennisintensivering en door in te spelen op de nieuwe kwaliteitseisen. De uitgangssituatie voor de landbouw in de Peelvenen is goed vanwege de aanwezige schaalgrootte en agglomeratievoordelen als gevolg van de aanwezigheid van een regionale keten van toelevering en verwerking van hoge kwaliteit. Voor een verdere ontwikkeling zijn optimale productie-omstandigheden en afzetmogelijkheden vereist.

De grondmarkt blijft gespannen door zowel vraag vanuit de landbouw (extensivering, bevorderen grondgebondenheid) als door niet-agrarische grondclaims (verstedelijking, natuur, infrastructuur). De veranderingen in de vraag naar producten en functies van het landelijk gebied zal de landbouw steeds meer kansen bieden tot verbreding van de inkomensmogelijkheden. Dit door het aanbieden van kwaliteitsproducten, verhogen van de toegevoegde waarde, recreatiediensten en natuurbeheer. Neveninkomsten zullen voor landbouwbedrijven echter pas interessant worden indien de nevenactiviteiten (bijvoorbeeld recreatie en natuurbeheer) voldoende omvang kunnen krijgen om een wezenlijke bijdrage te leveren aan het inkomen.

Beleid

Randvoorwaarden waarbinnen de bestaande en toekomstige land- en tuinbouw kan produceren zijn:

- Beleid inzake AHS (Agrarische Hoofdstructuur), GHS (Groene Hoofdstructuur), EHS, POL (Provinciaal Omgevingsplan Limburg), PES (Provinciale ecologische structuur)
De door de overheid aangegeven agrarische, groene en ecologische hoofdstructuur is door de Provincies uitgewerkt in het streekplan en de POL.
- Herstructurering en Reconstructiewet
- Mest- en mineralenbeleid
Door de aangescherpte mestwetgeving zullen veehouderijbedrijven streven naar vergroting van de bedrijfsoppervlakte of mest moeten afzetten.
- Beleid ammoniak en veehouderij
- Gebiedsspecifieke kaders milieu- en natuurbeleid
- Stankbeleid
- Bescherming oppervlaktewater door de WVO (Wet Verontreiniging Oppervlaktewater)

3. DOELSTELLINGEN

In het projectgebied moet met voorrang nieuwe natuur gerealiseerd worden. Hiermee is feitelijk het hoofdprogrammadoel samengevat. De uitgangspunten voor de na te streven natuurdoeltypen moeten worden ingevuld door functiewijziging, aanpassing van waterhuishouding en inrichting van het gebied. Ook voor andere beleidsdoelstellingen (bv cultuurhistorie) zijn inrichtingsmaatregelen nodig. Voor de uitvoering van het plan is het van belang zorgvuldig met de belangen van de bewoners en gebruikers van het gebied en de overige waarden om te gaan. Deze opdracht is verwoord in hoofddoelstellingen (zie VOP/MER) en uitgewerkt in doelstellingen per functie (natuur, landschap, cultuurhistorie, landbouw, recreatie en verkeer) en kwaliteit (water en leefbaarheid). In dit hoofdstuk zijn de doelstellingen voor landbouw verwoord. Voor de andere doelstellingen wordt verwezen naar de andere achtergrondrapporten.

De hoofddoelstelling voor de landbouw is een economisch gezonde landbouw, gericht op een leefbaar landelijk gebied en op maatschappelijk gewenste producten. De bijdrage van landinrichting aan het realiseren van een economisch duurzame landbouw bestaat uit het verbeteren van de inrichtingssituatie (verkaveling, waterhuishouding en ontsluiting).

De landbouwsector stelt als voorwaarde bij de uitvoering van de landinrichting Peelvenen dat de te ontwikkelen natuurgebieden geen nadelige invloed mogen uitoefenen op de in- en omliggende gronden van landbouwbedrijven. Dit betekent concreet dat waterpeilen in natuurgebieden pas mogen worden opgezet indien alle benodigde gronden verworven zijn of dat er maatregelen worden getroffen voor de inliggende agrarische gronden zodat de waterhuishoudkundige situatie niet verslechtert. Daarnaast moet agrarisch natuurbeheer mogelijk zijn op daarvoor geschikte percelen zodat bedrijven de mogelijkheid krijgen te extensiveren.

Uit de bovenstaande hoofddoelstelling voor landbouw zijn concrete doelstellingen af te leiden. Het is hierbij noodzakelijk onderscheid te maken tussen bedrijven die in het middengebied of de EHS liggen (hier wordt een functiewijziging voorgestaan) en bedrijven die gelegen zijn in de ring (blijvend landbouwgebied).

Doelstellingen voor bedrijven gelegen in het middengebied of binnen de EHS:

- De bedrijven ondervinden geen nadelige effecten van natuurontwikkeling op reeds verworven gronden. Dit geldt zowel voor agrarische gronden gelegen binnen als buiten de natuurgebieden.
- Agrarisch natuurbeheer is mogelijk. Agrariërs kunnen reeds verworven gronden in het natuurgebied pachten en zodoende extensiveren. Dit geldt voor een gedeelte van de EHS-gronden in de ring. Hier worden voornamelijk bloemrijke graslanden ontwikkeld. Een gedeelte hiervan biedt mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer, een ander gedeelte is te nat voor agrarisch gebruik. De natuurgebieden in het middengebied lenen zich niet voor agrarisch gebruik.
- Perspectiefvolle landbouwbedrijven krijgen de mogelijkheid het bedrijf op een andere locatie voort te zetten.

Doelstellingen voor bedrijven gelegen in de ring:

- Verbetering van de verkaveling. Streven is een huiskavel van minimaal 80% van de bedrijfsoppervlakte en maximaal 1 veldkavel. Dit is vooral voor de melkveehouderij en tuinbouw van belang.
- Verbetering van de waterhuishoudkundige situatie (drooglegging). Het betreft hier (1) het ongedaan maken van de nadelige effecten van de vernatting van de natuurgebieden. Hierbij is de situatie zoals deze was in het jaar 1992 (vóór de verhoging van het waterpeil in de natuurgebieden) uitgangspunt. Daarnaast vindt (2) een verbetering van de detailontwatering plaats op kavels met een te geringe drooglegging. Hierdoor worden meer mogelijkheden voor gewaskeuze geboden en kan productieverhoging plaatsvinden.
- De mogelijkheid tot agrarisch natuurbeheer in de (te verwerven) natuurgebieden zodat bedrijven kunnen extensiveren. Dit kan door het pachten van de natuurgronden (grond is reeds in eigendom bij natuurbeherende instantie) of door het aangaan van beheersovereenkomsten (grond is nog in eigendom bij agrariërs). Indien alle benodigde gronden verworven zijn wordt het waterpeil opgezet, niet alle gronden zijn dan nog geschikt voor agrarisch gebruik.
- Realiseren varkensvrije zones.

Voor de leefbaarheid van het gebied rond de Peel is het van belang dat land- en tuinbouwbedrijven in de ring rond de Peel kunnen blijven produceren. Het is dan noodzakelijk dat deze bedrijven voldoende ontwikkelingsmogelijkheden hebben zodat zij ook in de toekomst voldoende perspectief behouden. Landinrichting kan in ieder geval zorgen voor goede externe productie-omstandigheden in de ring zodat

een kostprijsverlaging mogelijk is. Uiteraard dient men binnen de wettelijke kaders te produceren (mestwetgeving, natuurbeleid etc.).

Verder zal de Landinrichtingscommissie de perspectieven voor de bedrijven duidelijk aan moeten geven, dit geldt vooral voor de bedrijven die gelegen zijn binnen de begrensde natuurgebieden. De bedrijven kunnen dan hun eigen strategie bepalen.

4. KNELPUNTEN

De Peelvenen is een gebied met vele waarden en functies. Om het gebied zodanig in te kunnen richten dat de verschillende functies zich verder kunnen ontwikkelen op de daarvoor door het Rijk aangegeven plaatsen, is het noodzakelijk inzicht te hebben in de problemen die in het gebied worden ervaren. In dit hoofdstuk worden de knelpunten voor de landbouw beschreven.

Bij de bepaling van de knelpunten voor de landbouw is een onderscheid te maken in knelpunten die te maken hebben met de cultuurtechnische productie-omstandigheden (de inrichtingsfactoren verkaveling, ontsluiting en waterbeheersing) en in knelpunten die voortvloeien uit vastgesteld beleid. Voor deze laatste knelpunten kan landinrichting geen oplossing bieden, wel kan zij bepaalde nadelige effecten van dit beleid opheffen of verminderen.

Voor de bepaling van de knelpunten in de externe productieomstandigheden voor de land- en tuinbouw in de ring Peelvenen is als uitgangspunt genomen de Nota Basisinrichting voor de land- en tuinbouw opgesteld door het voormalige Landbouwschap. Met andere woorden: in hoeverre voldoet de huidige inrichting van de bedrijven aan de basisinrichting? Basisinrichting is te omschrijven als een referentiebeeld van een goede toestand van de verkaveling, de ontsluiting en de waterbeheersing voor een duurzame, veilige en concurrerende land- en tuinbouw en een flexibel grondgebruik. De bijdrage van landinrichting aan het realiseren van een economisch duurzame landbouw bestaat uit het verbeteren van de inrichtingssituatie, overeenkomstig de eisen die in de basisinrichting zijn geformuleerd. Daarmee worden voorwaarden geschapen voor een economisch duurzame landbouw. Landinrichting zorgt daarbij tevens voor de afstemming met andere functies.

Uitwerking basisinrichting per sector:

Melkveehouderij: een huisbedrijfskavel van 80% van de bedrijfsoppervlakte, maximaal 1 veldkavel. Daarnaast dienen alle kavels ontsloten te zijn aan de verharde weg en de drooglegging van de percelen moet voldoende zijn (minimale Grondwatertrap (GT) III*).

Vollegrondstuinbouw: huisbedrijfskavel van minimaal 80% van de oppervlakte en één veldkavel gelegen aan de verharde weg. De drooglegging moet minimaal Gt VII zijn.

Akkerbouw: grote huisbedrijfskavel of maximaal 2 grote veldkavels gelegen aan verharde weg. De drooglegging is (GT VI).

In de ring Peelvenen vormen de verkaveling en de waterhuishouding twee knelpunten. Vooral de waterhuishouding vraagt extra aandacht. In het voorjaar zijn percelen veelal te nat, in de zomer treedt op sommige plaatsen verdroging op. Dit knelpunt is ontstaan na de vernatting van de natuurgebieden en het veranderen van de detailontwatering op de percelen.

Hieronder volgt een opsomming van de knelpunten voor de landbouw:

- Geringe grondmobiliteit;
- Beperkte oppervlakte grond die het BBL heeft voor kavelruil;
- Grote claim voor natuurdoelen;
- Binnen het plangebied geen hervestigingslocaties voor glastuinbouw, intensieve veehouderij en melkveebedrijven;
- Inrichting voldoet niet aan de basisinrichting (zie hierboven);
- De grondwaterstand is in sommige delen te hoog en vormt zodoende een belemmering voor een optimale bedrijfsvoering. Dit is mede veroorzaakt door een aanpassing van de detailontwatering op de percelen (opheffen begreppeling etc.). In de zomer daarentegen zijn de gronden op sommige plaatsen te droog;
- De invloed van de vernatting van het natuurgebied op het landbouwgebied;
- De bouwblokken voor de glastuinbouwbedrijven zijn te klein.

De bovengenoemde knelpunten staan een verdere ontwikkeling van veel bedrijven in de weg. De uitbreiding van de natuurgebieden (in het middengebied en EHS in de ring) betekent dat er veel bedrijven moeten uitplaatsen of beëindigen. Het is van belang dat aan deze bedrijven voldoende financiële compensatie wordt geboden.

Voor de bedrijven die gelegen zijn in de ring is een verbetering van de productie-omstandigheden van belang, hierdoor wordt perspectief geboden aan deze bedrijven. De verkaveling, de waterhuishouding en de ontsluiting kunnen door de landinrichting worden verbeterd, vaststaand beleid (bijv. grootte bouwblok) is niet te beïnvloeden door landinrichting. Bedrijven moeten produceren binnen bepaalde randvoorwaarden waarop landinrichting geen invloed heeft.

De verkaveling kan verbeteren door het ruilen van gronden. Het uitruilen van gronden uit de natuurgebieden biedt meer perspectieven voor de bedrijven. Daarnaast kan het beheer van gronden in natuurgebieden een bijdrage leveren aan extensivering van de grondgebonden veehouderij. In de nabijheid van de bestaande en nieuwe natuur en op percelen waarvan de detailontwatering is aangepast vormt op dit moment de grondwaterstand een belangrijk knelpunt. Door de hoge grondwaterstand worden de gebruiksmogelijkheden beperkt en de productie verlaagd. Veelal is alleen het gebruik als grasland mogelijk terwijl veel ondernemers de wens hebben grondruil toe te passen vanwege de vruchtwisseling en een lager gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarnaast is verbreding met andere teelten niet mogelijk vanwege de beperkte gebruiksmogelijkheden.

5. MAATREGELEN EN ALTERNATIEVEN

Het VOP/MER bevat vijf alternatieven, elk met een eigen visie:

- Het nulalternatief (of autonome ontwikkeling);
- Het voorkeursalternatief van de Landinrichtingscommissie;
- Het natuuralternatief;
- Het cultuurhistorisch natuuralternatief.
- **Het Meest Milieuvriendelijke Alternatief**

De essentie van het werken met alternatieven is om in een zo vroeg mogelijk stadium inzicht te krijgen in de mogelijke oplossingsrichtingen en de milieueffecten die daarmee gepaard gaan. Elk alternatief vormt een samenhangend pakket van maatregelen voor de gesignaleerde knelpunten en heeft tot doel de plandoelstellingen voor het gebied te realiseren.

In dit hoofdstuk worden de maatregelen beschreven die in de alternatieven zijn opgenomen voor het realiseren van doelstellingen en het aanpakken van de knelpunten voor landbouw.

5.1 Achtergronden bij de alternatieven

Waarom vijf alternatieven?

Op beleidsniveau is er, gedurende de planvormingsfase van het Strategisch Groen Project de Peelvenen, een strijdigheid ontstaan in het realiseren van doelstellingen voor de verschillende beleidsvelden. Door de komst van de nota Belvédère worden er andere prioriteiten gegeven aan delen van het gebied naast het versneld realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur.

De vraag is dan ook hoe het realiseren van de gewenste natuur (hoogveen) in overeenstemming is te brengen met het gewenste behoud van het dorpsgezicht, de ontginningsstructuur en het welbevinden van de bewoners van Griendtsveen en Helenaveen. Door de sterke verwevenheid van de cultuurhistorie in en tussen de natuurgebieden kan realisering van het ene doel ten koste gaan van realisatie van andere doelen.

Dit is voor de landinrichtingscommissie de aanleiding geweest om vier planalternatieven op te stellen, naast de zogenaamde Autonome Ontwikkeling.

Het betreft twee 'uiterste alternatieven' binnen de range van draagvlak in de streek: een Natuuralternatief dat gericht is op de realisatie van de natuurdoelen en een Cultuurhistorisch-natuuralternatief dat gericht is op behoud van de cultuurhistorie en dorpsgezichten; op plekken met cultuurhistorische waarden schikken de natuurdoelen zich hier naar, op andere plekken worden zoveel mogelijk de natuurdoelen gerealiseerd.

De LI-commissie heeft een Voorkeursalternatief toegevoegd waarbij de schijnbare onverenigbare doelstellingen zijn verenigd.

Er is een meest milieuvriendelijk alternatief toegevoegd om zichtbaar te maken welke inspanningen nodig zijn / kosten & effecten zouden optreden als natuur doelen wel volledig gerealiseerd worden (= "drastische aanpak van vernatting").

Om de effecten van de planalternatieven te beschrijven, zijn ze vergeleken met de huidige situatie, rekening houdend met de autonome ontwikkeling (= de ontwikkeling van het gebied zonder landinrichting). Voor de beoordeling van de alternatieven is het van belang de situatie met *landinrichting te vergelijken met de situatie zoals deze door autonome ontwikkelingen zou ontstaan*. De alternatieven geven elk een eigen visie op de ontwikkeling van het gebied in de komende 10 tot 15 jaar.

Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA)

In een MER is het wettelijk verplicht om een meest milieuvriendelijk alternatief (MMA) te beschrijven. In de richtlijnen voor het MER is aangegeven dat het MMA moet uitgaan van het zo snel en zeker mogelijk realiseren van hoogveen in het centrale deel afgestemd op behoud of versterking van cultuurhistorische waarden. Daarnaast is het belangrijk dat aandacht wordt besteed aan gunstige maatregelen voor het milieu, zoals: verminderen van verkeersdruk, emissiebeperkingen, bevorderen van milieuvriendelijke vormen van recreatie, sanering van bodemverontreinigingen en rioleren van bebouwing in het 'buitengebied'.

Leeswijzer bij de alternatievenbeschrijving

De maatregelen worden per thema beschreven. Maatregelen die bij alle alternatieven voorkomen, worden alleen in het Voorkeursalternatief (VKA) beschreven. Bij het Natuur- (NA) en Cultuurhistorisch-Natuuralternatief (CNA) worden alleen de wijzigingen ten opzichte van het VKA beschreven.

De maatregelen die in het middengebied genomen worden zijn omvangrijker en verder uitgewerkt dan de maatregelen die in de ring worden genomen. Voor landbouw worden geen maatregelen genomen in het middengebied i.v.m. de functiewijziging en daardoor wordt in dit hoofdstuk niets vermeld over het middengebied.

5.2 Autonome ontwikkeling

De autonome ontwikkeling (AO) is een toekomstscenario waarin geen sprake is van landinrichting en, voor het middengebied, daarmee ook niet van de aankooptitel met onteigeningsachtergrond. In de AO zijn het POL, het Streekplan Noord-Brabant, het stimuleringsplan, het natuurgebiedsplan en het peilbeheersingsplan richtinggevend. Daarnaast zullen allerlei instanties (gemeenten, waterschappen etc.) maatregelen in het gebied nemen die los staan van de landinrichting.

In deze paragraaf worden de landbouwkundige ontwikkelingen beschreven.

De belangrijkste veranderingen zijn een afnemend aantal agrarische bedrijven door een strenger (milieu)beleid en meer concurrentie op de wereldmarkt. Het aantal bedrijven zal geleidelijk verder afnemen met ca. 3% per jaar.

Het afstoten van de "hoofdtak" wil niet zeggen dat de bedrijven geheel zullen worden beëindigd. De akkerbouw/extensieve rundveehouderij zal op de bedrijven als nevenberoep worden uitgeoefend. In de melkveehouderij vindt een verdere schaalvergroting plaats, dit gaat gepaard met een afname van het aantal bedrijven. Veel bedrijven zullen doorgroeien tot gezinsbedrijven met gemiddeld 70 tot 100 melkkoeien en een melkquotum van meer dan 600.000 kg en 45 tot 70 ha grond. Deze schaalvergroting zal gepaard gaan met extensivering waardoor de druk op de grondmarkt blijft bestaan. De veebezetting per ha zal afnemen en ook zal mest afgezet moeten worden om aan de mestwetgeving te kunnen voldoen. Tweede takken op rundveebedrijven (bijvoorbeeld varkens) zullen in toenemende mate worden afgestoten als gevolg van de voortgaande kennis- en kapitaalintensieve specialisatie van bedrijven.

De afname van het aantal glastuinbouwbedrijven zal beperkt zijn. Door de komst van glastuinbouwconcentratiegebieden buiten het landinrichtingsgebied is uitbreiding en of verplaatsing mogelijk. Op een deel van de bedrijven vindt schaalvergroting plaats om de kosten te verlagen en te voldoen aan milieu-eisen. Ook zal specialisatie plaatsvinden.

In de hokdierhouderij zal een sterkere afname plaatsvinden door de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV, opkoopregeling). Ook zal het aantal nevenbedrijven met varkens afnemen.

In het kader van de Reconstructiewet wordt, op basis van de hydrologische kenmerken van het gebied en de eisen ten aanzien van de natuurontwikkeling, een zonering van de grondgebonden landbouw gewenst. Er wordt gewerkt met drie zoneringen: landbouwonwikkelingsgebied, verwevingsgebied en extensiveringsgebied.

Voor de Peelvenen geldt dat in de ring buiten de 250 m zone rond de bestaande voor verzuring zeer gevoelige gebieden (de zgn. A-gebieden) als verwevingsgebied wordt aangewezen. Hier hebben de landbouwbedrijven de mogelijkheid zich verder te ontwikkelen. Alleen de 250 m zone rond de bestaande natuur is aangewezen als extensiveringsgebied. In deze strook kan de intensieve landbouw (speciaal de veehouderij) zich niet grootschalig ontwikkelen.

Mede door de beperkte uitbreidingsmogelijkheden zullen verschillende bedrijven hun heil zoeken in verbreding van de bedrijfsactiviteiten. Het gaat dan vooral om de eigen afzet van (streekeigen) producten en natuur- en landschapsbeheer. Andere bedrijven zullen er voor kiezen het bedrijf op een andere locatie voort te zetten.

5.3 Voorkeursalternatief

In het Voorkeursalternatief (VKA) streeft men naar een zo groot mogelijke realisatie van de natuurdoelstellingen, rekening houdend met de randvoorwaarden en eisen die vanuit de cultuurhistorische waarden worden gesteld. De land- en tuinbouw neemt een belangrijke plaats in het gebied en kan onder goede omstandigheden produceren, uiteraard binnen de wettelijke kaders. In de ring zal nog ca. 1000 ha landbouwgrond van functie veranderen.

Ook in de situatie met landinrichting geldt dat de Reconstructiewet tot uitvoering komt. Dit betekent dat de ring grotendeels als verwevingsgebied wordt aangemerkt. Alleen een zone van 250 m rondom bestaande natuur is aangewezen als extensiveringsgebied. Ook hier geldt uiteraard dat de bedrijven moeten produceren en zich kunnen ontwikkelen binnen de dan geldende wet- en regelgeving. Voor de

glastuinbouw vormt de beperking van de bouwkaal tot 3 ha glas het grootste knelpunt, hier heeft de landinrichting echter geen invloed op.

In dit alternatief zijn er in de ring goede productie-omstandigheden voor de land- en tuinbouw. Goede productie-omstandigheden houdt in dat minimaal wordt voldaan aan de gewenste basisinrichting voor de land- en tuinbouw. Er vinden verbeteringen plaats op het gebied van de verkaveling, waterhuishouding en de ontsluiting. In de gehele ring zullen de bedrijven zich binnen de wettelijke kaders verder kunnen ontwikkelen en perspectieven behouden.

Een verbetering van de verkaveling gebeurt door vrijwillige kavelruil in combinatie met kavelaanvaardingswerken. Voor de bedrijven is het van belang dat veldkavels uit de EHS worden geruild. De Landinrichtingscommissie zal dan ook zowel gronden binnen als buiten de EHS verwerven om zodoende voldoende ruilgrond voorhanden te hebben. De perspectievolle bedrijven met het grootste gedeelte van de gronden gelegen binnen de EHS dienen de mogelijkheid te krijgen het bedrijf buiten het landinrichtingsgebied voort te zetten. Het gaat om 6 bedrijven. De hierdoor verworven gronden dienen ter realisatie van de EHS en ter verbetering van de verkaveling van de overige landbouwbedrijven in de ring (buiten EHS). De gronden van potentiële bedrijfsbeëindigers worden rechtstreeks aangekocht en gebruikt om de EHS vrij te ruilen en de verkaveling in het gehele gebied te verbeteren.

Op sommige plaatsen in het landbouwgebied is de waterhuishoudkundige situatie niet optimaal (de gronden zijn in het voorjaar te nat en in de zomer treedt soms verdroging op). De vernatting wordt gedeeltelijk veroorzaakt door verhoging van het waterpeil in de natuurgebieden, gedeeltelijk door maatregelen in de detail-waterhuishouding (bijv. verdwijnen van kavelsloten en greppels) en gedeeltelijk door bodemkundige omstandigheden. Voor het optreden van de historisch natschade is het waterschap verantwoordelijk. In het VKA is verder opgenomen dat de gemiddelde voorjaarsgrondwaterstand gehandhaafd blijft en 's zomers omhoog gaat. Bij natte weersomstandigheden vindt echter wel een verlaging van de grondwaterstand en waterpeil plaats. Voor meer informatie wordt verwezen naar het achtergronddocument Water.

Verder geldt als uitgangspunt dat de landbouwgronden geen nadelige effecten mogen ondervinden van verhoging van het waterpeil in de nog in te richten natuurgebieden. Middels technische maatregelen zullen deze effecten worden voorkomen. Ook is bepaald dat verhoging van het waterpeil in de natuurgebieden pas zal plaatsvinden indien alle benodigde gronden zijn verworven. De nog aanwezige landbouwgronden in de EHS ondervinden dan geen nadelige effecten en de huidige landbouwkundige gebruiksmogelijkheden blijven aanwezig.

Op het gebied van de ontsluiting van de kavels zijn er weinig problemen. Enkele insteekwegen zullen worden verbeterd.

De agrariërs krijgen de mogelijkheid de EHS-gronden te beheren (agrarisch natuurbeheer). Vooral omdat de waterhuishoudkundige maatregelen pas worden doorgevoerd indien alle gronden verworven zijn biedt dit mogelijkheden. Na volledige verwerving zullen niet alle gronden meer geschikt zijn voor agrarisch gebruik *doordat bepaalde laaggelegen gronden dan te nat zullen zijn. Maar ook na inrichting van het gebied blijven er mogelijkheden bestaan voor agrarisch natuurbeheer en inscharen van vee in natuurgebieden.* Dit levert een bijdrage aan de extensivering van de grondgebonden veehouderij.

5.4 Natuuralternatief

Het uitgangspunt voor het natuuralternatief is, het verwerven alle EHS gronden en het uitvoeren van alle *benodigde inrichtingsmaatregelen voor de realisering van de natuurdoeltypen. De andere functies zijn ondergeschikt en moeten randvoorwaardenschepend zijn voor de natuur.* Het gaat hierbij om het ontwikkelen van hoogveennatuur en het zoveel mogelijk verhogen van de grondwaterstand.

Voor de verkaveling gelden dezelfde maatregelen als in het VKA: vrijwillige kavelruil met aanvullende inrichtingswerken en vrijruilen van de EHS. Er worden 16 bedrijven uitgeplaatst, een groot aantal bedrijven zal op termijn stoppen met de agrarische bedrijfsvoering.

Doordat natuur de hoogste prioriteit heeft wordt het waterpeil in het landbouwgebied verhoogd. Hierdoor wordt het grondgebruik beperkt tot gras en sporadisch maïssteelt. Dit betekent dat de vollegroondsteeltbedrijven beperkte mogelijkheden meer hebben hun bedrijf uit te oefenen. Veel bedrijven zullen moeten worden uitgeplaatst. De landbouw wordt sterk in de ontwikkelingsmogelijkheden beperkt. In dit alternatief worden de agrariërs voor veel extra kosten geplaatst vanwege de verslechterde waterhuishoudkundige omstandigheden. Duurzame landbouw is beperkt nog mogelijk.

Door de extreme vernatting van de natuurgebieden is agrarisch natuurbeheer niet mogelijk.

5.5 Cultuurhistorisch-Natuuralternatief

De volledige instandhouding van de beschermde dorpsgezichten (incl. ontginningspatroon) en de andere cultuurhistorische waarden in het gebied zijn in dit alternatief het uitgangspunt.

De maatregelen voor landbouw in het CN-alternatief wijken niet af van die in het voorkeursalternatief.

5.6 Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA)

Het uitgangspunt van het MMA is een wetenschappelijke exercitie en om te onderzoeken welke ingrepen nodig zijn om de natuurdoelen volledig te realiseren zonder concessies ten aanzien van andere functies. Het landbouwgebied wordt blijvend vernat en niet gecompenseerd door maatregelen maar via een schaderegeling of door de uitplaatsingen actief te ondersteunen.

Op de hogere gronden kan glastuinbouw op substraatteelt met bescherming door damwandprofielen nog beperkt plaatsvinden. De rundveehouderij zal op zeer bescheiden schaal nog op de hogere gronden kunnen blijven produceren.

In dit alternatief is door de extreme vernatting duurzame land- en tuinbouw niet mogelijk.

6. EFFECTEN, DOELBEREIK EN VERGELIJKING ALTERNATIEVEN

Het VOP/MER heeft een tweedelig doel, namelijk het presenteren van de mogelijkheden en het beschrijven van de effecten van de inrichtingsmaatregelen. In dit hoofdstuk worden de effecten van de vier alternatieven beschreven voor het thema landbouw. De effecten zijn getoetst aan de doelstellingen die in hoofdstuk 3 zijn vermeld (doelbereik). Het doelbereik is betrokken in de uiteindelijke afweging van de alternatieven.

6.1 Methodiek doelbereik en effectbeschrijving

De voorgenomen landinrichting kan leiden tot meer of minder ingrijpende gevolgen voor het plangebied. Inzicht in de relatie tussen de 'ingreep' en de effecten en het uiteindelijke doelbereik is van belang bij de besluitvorming. Bij de effectbeschrijving wordt gebruik gemaakt van de BEL (beslissingsondersteunend evaluatiesysteem voor de landinrichting) methode. De methode BEL is een middel om zeer verschillende effecten op een zelfde manier te beoordelen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van (kwantitatieve) uitkomsten van onderzoek, een kwalitatieve beschrijving op basis van een deskundigenoordeel of een combinatie daarvan. In dit achtergronddocument is een onderbouwing van de effectbeschrijving vastgelegd.

Voor een juiste afweging van de bijdrage aan de doelrealisatie worden de effecten van de alternatieven vergeleken met de huidige situatie. De peildatum voor de effectbepaling is het moment waarop het plan (ingrepen en ruilproces) naar verwachting in belangrijke mate zal zijn gerealiseerd (2018). Na de gekozen peildatum worden de effecten als constant verondersteld, tenzij er duidelijk aanwijzingen zijn dat er temporele verschillen tussen de alternatieven optreden.

Het beoordelingskader vormt de aanpak voor het beoordelen en vergelijken van de alternatieven. Om dit op verschillende niveaus mogelijk te maken, kent het beoordelingskader een hiërarchische opbouw. Het hoogste niveau wordt gevormd door de functies/kwaliteiten. Binnen dit niveau zijn toetsingscriteria en subcriteria onderscheiden. Deze vormen de 'meetlat' waarmee de verwachte effecten inzichtelijk worden gemaakt.

De effecten zijn afgezet tegen de projectdoelstellingen. Hiermee wordt de mate van doelbereik aangegeven. Het gaat erom inzicht te bieden in de mate waarin de gebiedsspecifieke doelen worden gerealiseerd in de verschillende alternatieven en in de autonome ontwikkeling. Als het streefdoel volledig wordt gerealiseerd is de doelrealisatie 100%. Als een streefdoel helemaal niet wordt gerealiseerd is de doelrealisatie 0%. Bij het bepalen van het doelbereik is een zevendelige klasse—indeling gehanteerd (zie Tabel 1).

6.2 Doelbereik

Tabel 1: Klasse-indeling voor het bepalen van het doelbereik

Score	Doelbereik	Effect
+++	zeer grote bijdrage doelrealisatie (> 65%)	zeer positief effect
++	grote bijdrage doelrealisatie (35-65%)	positief effect
+	matig grote bijdrage (0-35%)	Verbetering
0	geen bijdrage	geen verandering
-	strijdig (0-35%)	Achteruitgang
--	sterk strijdig	Negatief
---	Functie verval/kwaliteit verdwijnt	zeer negatief

Tabel 2: Doelbereik per functie/kwaliteit

	AO	VKA	CNA	NA	MMA
Groote huiskavel per bedrijf	0	+	+	0	0
Aantal veldkavels per bedrijf	0	+	+	+	+
Kavelgrootte per bedrijf	0	+	+	0	0
Ontsluiting landbouwpercelen	0	0	0	-	-
Uitplaatsing bedrijven	0	0/+	0/+	-	--
Drooglegging	0	+	+	-	--
Grondgebruiksmogelijkheden	+	+	+	0	---

In de autonome ontwikkeling zullen de externe productie-omstandigheden weinig veranderen. In het natuuralternatief treedt een verslechtering voor de landbouw op, vooral op het gebied van de waterhuishouding. In het MMA is de land- en tuinbouw ondergeschikt aan de natuur. In de andere alternatieven wordt perspectief geboden voor de landbouw. Er vindt weliswaar een flinke functiewijziging plaats maar de omstandigheden voor de agrarische ondernemers worden ook verbeterd. Door kavelruil vindt kavelconcentratie plaats en de drooglegging van de gronden wordt verbeterd.

6.3 Effectbeschrijving

Tabel 3: Effecten

	AO	VKA	CNA	NA	MMA
<i>Grote huiskavel per bedrijf</i>	Geen toe- of afname van grootte HBK	Matige toename HBK	Matige toename HBK	Zeergeeringe toename HBK	Zeergeeringe toename HBK
<i>Aantal veldkavels per bedrijf</i>	Geen afname aantal veldkavels	Matige afname veldkavels	Matige afname veldkavels	Geringe afname aantal veldkavels	Geringe afname aantal veldkavels
<i>Kavelgrootte per bedrijf</i>	Geen toename van de kavelgrootte	Matige toename kavelgrootte	Matige toename kavelgrootte	Geringe toename kavelgrootte	Geringe toename kavelgrootte
<i>Ontsluiting landbouwpercelen</i>	Geen verandering in de ontsluiting van kavels.	Geringe verbetering ontsluiting	Geringe verbetering ontsluiting	Verslechtering van de ontsluiting door afsluiting en verkeersluw maken van wegen.	Verslechtering van de ontsluiting door afsluiting en verkeersluw maken van wegen.
<i>Grondgebruiksmogelijkheden</i>	Geen beperkingen binnen wettelijke kaders	Geen beperkingen binnen wettelijke kaders	Geen beperkingen binnen wettelijke kaders	Beperkingen voor intensieve teelten	Alleen ruimte voor rundveehouderij
<i>Waterhuishouding</i>	Opheffen nadelige effecten vernatting natuurgebieden	Verbetering van de drooglegging	Verbetering van de drooglegging	Verslechtering van de drooglegging	

In de autonome ontwikkeling zal de verbetering van de verkaveling (HBK, veldkavels, en kavelgrootte) minimaal zijn daar vrijwillige kavelruil moeilijk is te realiseren. Door aankoop van gronden op afstand door bestaande bedrijven zal de verkaveling eerder verslechteren. Aan de ontsluiting zal niets veranderen. De nadelige effecten van de vernatting van de natuurgebieden zullen door het waterschap worden opgeheven.

Het Cultuurhistorisch Natuuralternatief leidt tot een matige verbetering van de verkaveling. Op beperkte schaal zullen wegen verbeterd worden. Het gaat hier om korte insteekwegen. De waterhuishoudkundige situatie verbetert door opheffing van de nadelige effecten van vernatting van de natuur gebieden.

In het natuur alternatief zal de verkaveling iets verbeteren door het uitruilen van gronden uit de EHS. De ontsluiting zal zeker niet verbeteren door afsluiting of verkeersluw maken van wegen. De waterhuishoudkundige situatie verslechtert sterk.

In het meest milieuvriendelijke alternatief heeft de landbouw in de vorm van extensieve rundveehouderij nog beperkte mogelijkheden voor bedrijfsvoering. De verkaveling zal iets verbeteren door uitruil van gronden naar natuurgebieden. De waterhuishouding zal verslechteren door verhoging van de waterstand op natuur niveau. Het grondgebruik betreft hoofdzakelijk grasland.

In het Voorkeursalternatief zal de land- en tuinbouw zich op dezelfde wijze kunnen ontwikkelen als in het Cultuurhistorisch natuuralternatief.

6.4 Vergelijking alternatieven

Voor de land- en tuinbouw geven het voorkeursalternatief en het Cultuurhistorisch-natuuralternatief duidelijkheid aan de ondernemers. Een aantal bedrijven zal met financiële ondersteuning moeten worden uitgeplaatst en op een andere locatie hun bedrijf voortzetten. Een aantal perspectiefvolle bedrijven kunnen zich verder op de huidige locatie ontwikkelen. Door een betere verkaveling en waterhuishouding kan kosten verlaging plaatsvinden.

Het natuuralternatief geeft in zoverre aan de agrarische ondernemers in het gebied zekerheid dat geen sprake meer kan zijn van een duurzame landbouw.

Het meest milieuvriendelijke alternatief geeft voor de landbouw alleen ruimte voor de rundveehouderij.

7. LEEMTEN IN KENNIS EN ONZEKERHEDEN

Dit hoofdstuk geeft aan op welke gebieden leemten in kennis bestaan. Deze zijn hoofdzakelijk gebaseerd op onzekerheden die in eerdere hoofdstukken van het VOP/MER naar voren zijn gekomen. Door deze leemten in kennis is aan de beschreven alternatieven en effecten een aantal onzekerheden verbonden. Daarbij wordt aangegeven wat hun betekenis is voor de besluitvorming over het voorkeursalternatief, voor de verdere uitwerking van het landinrichtingsplan en het evaluatieprogramma.

Bij de opstelling van het VOP/MER is zoveel mogelijk noodzakelijke informatie over het gebied verzameld. Voor de belangrijke besluiten heeft de commissie voldoende kennis kunnen gebruiken. Toch zijn er enkele zaken waarover onvoldoende kennis bestaat om een volledige (kwantitatieve) beschrijving van de effecten en maatregelen te geven. Dit betreft geen essentiële kennis voor de besluitvorming op dit moment, maar wel voor de verdere uitwerking van de plannen.

In het kader van de m.e.r.-plicht mogen er geen kennisleemten zijn die essentieel worden geacht voor het vormen van een juist oordeel over de effecten c.q. vergelijking van de alternatieven. Wanneer het voor de besluitvorming essentiële leemten betreft, zal soms aanvullend onderzoek nodig zijn. Leemten in kennis die niet van doorslaggevende betekenis zijn voor de milieuafweging worden in het achtergronddocument en VOP/MER beschreven.

Naast leemten in kennis worden we in het plan- en besluitvormingsproces ook geconfronteerd met onzekerheden die te maken hebben met de economische uitvoerbaarheid van het plan.

Leemten in kennis:

- In de autonome ontwikkeling van De Peelvenen is aangegeven dat het aantal bedrijven zal afnemen met ca. 3% per jaar. Door de reconstructie en de RBV zal een extra afname van het aantal bedrijven plaats kunnen vinden.
- Daarbij is het tevens onzeker of de gronden van de stoppende bedrijven ook vrijkomen voor de realisatie van projectdoelen. Dit is wel bepalend voor het aantal te verplaatsen bedrijven. Voor het aantal te verplaatsen bedrijven is dan ook op basis van beste inzichten en ervaringen een inschatting gemaakt.

Onzekerheden:

- Vrijwillige kavelruil is sterk afhankelijk van de beschikbare grond en de bereidheid van de ondernemers om mee te werken. Bij kavelruil kunnen veranderingen niet dwingend worden opgelegd en kan een ondernemer op ieder moment van de procedure afhaken. De vrijwilligheid van ondernemers maakt het kavelruilproces onvoorspelbaar. Daardoor is het te behalen resultaat met kavelruil ook zeer moeilijk te voorspellen.
- Een grote onzekere factor is de mogelijkheid en/of wens om het aantal genoemde bedrijven uit te plaatsen. Is het geld voorhanden en willen de ondernemers op een andere locatie hun bedrijf voortzetten.
- Welke locaties en zijn er voldoende locaties voorhanden om bedrijven naar uit te plaatsen?

LITERATUUR

Provincie Noord-Brabant, 2002
Streekplan Noord-Brabant

Streekplatform De Peel, 2001
Beleidsplan streekplatform De Peel

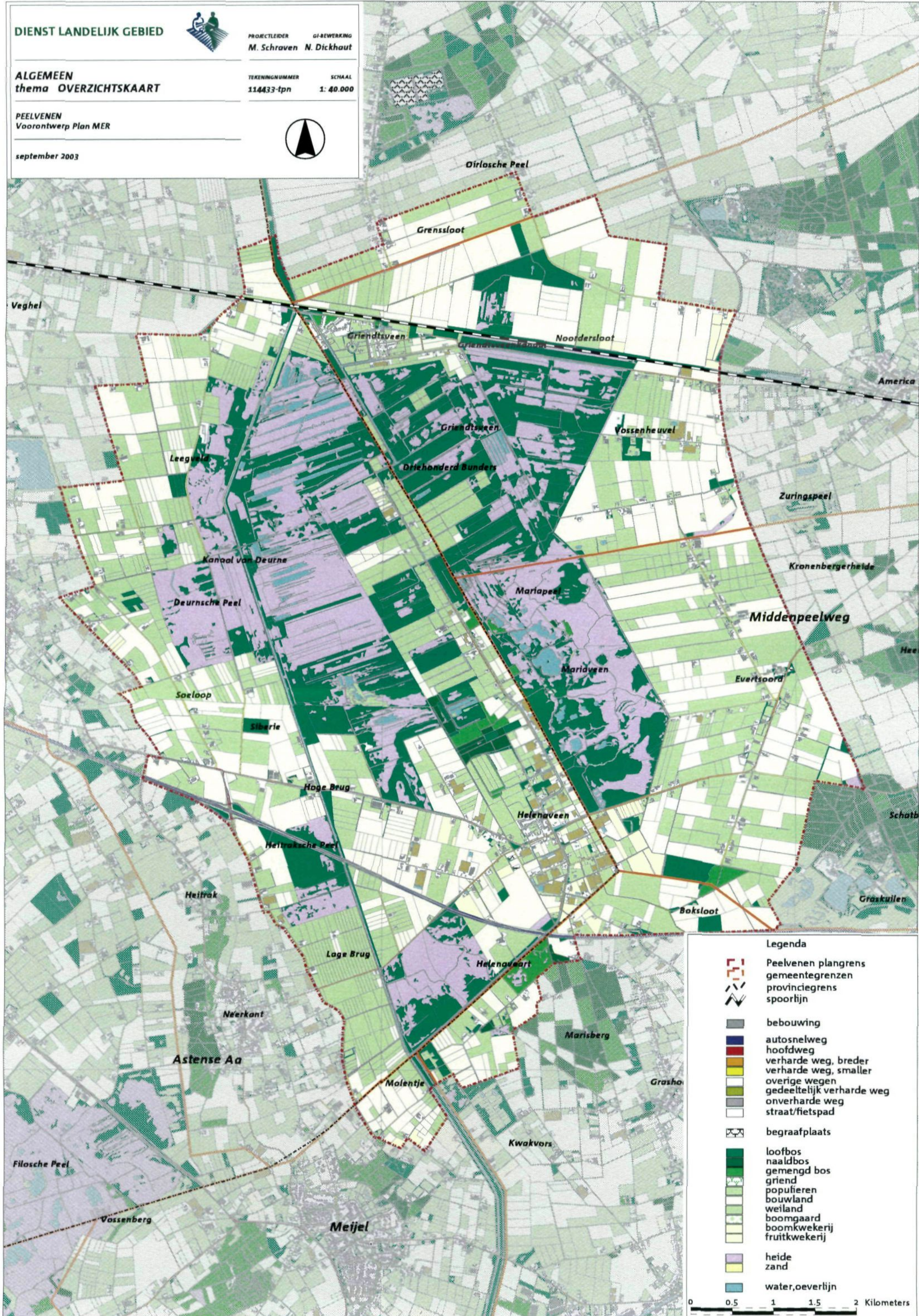
Provincie Limburg, 2001
Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL)

NCB, LLTB e.a., 1998
Landbouwvisie Peelvenen

Dienst Landelijk Gebied, 1999
Handleiding BEL

Landbouwschap, 1994
Basisinrichting ten behoeve van de land- en tuinbouw

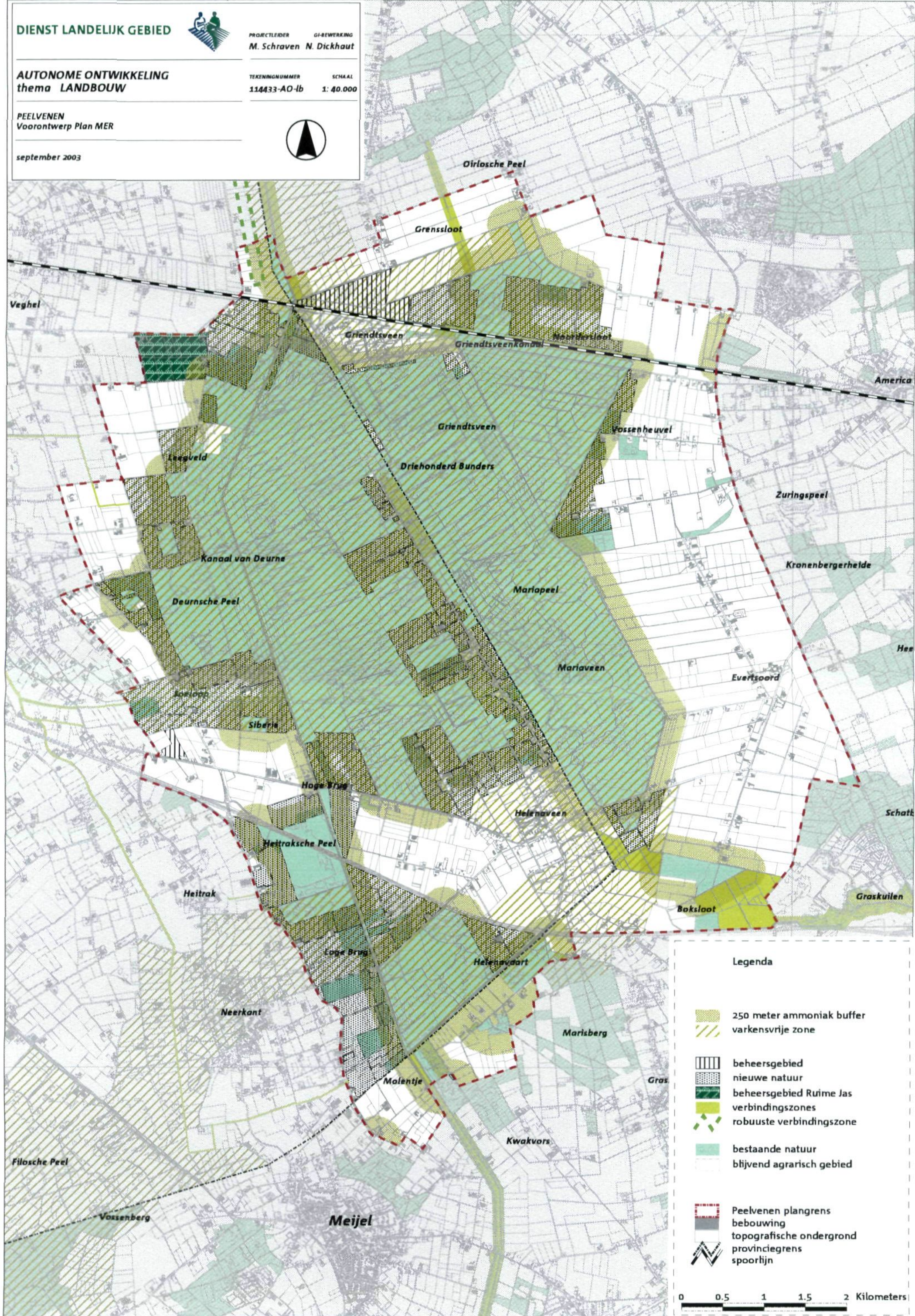
Districten Reconstructie Limburg, 2002
Bouwstenen Reconstructie

Legenda

- Peelvenen plangrens
- gemeentegrenzen
- provinciegrens
- spoorlijn
- bebouwing
- autosnelweg
- hoofdweg
- verharde weg, breder
- verharde weg, smaller
- overige wegen
- gedeeltelijk verharde weg
- onverharde weg
- straat/fietspad
- begraafplaats
- loofbos
- naaldbos
- gemengd bos
- griend
- populieren
- bouwland
- weiland
- boomgaard
- boomkwekerij
- fruitkwekerij
- heide
- zand
- water, oeverlijn

0 0,5 1 1,5 2 Kilometers

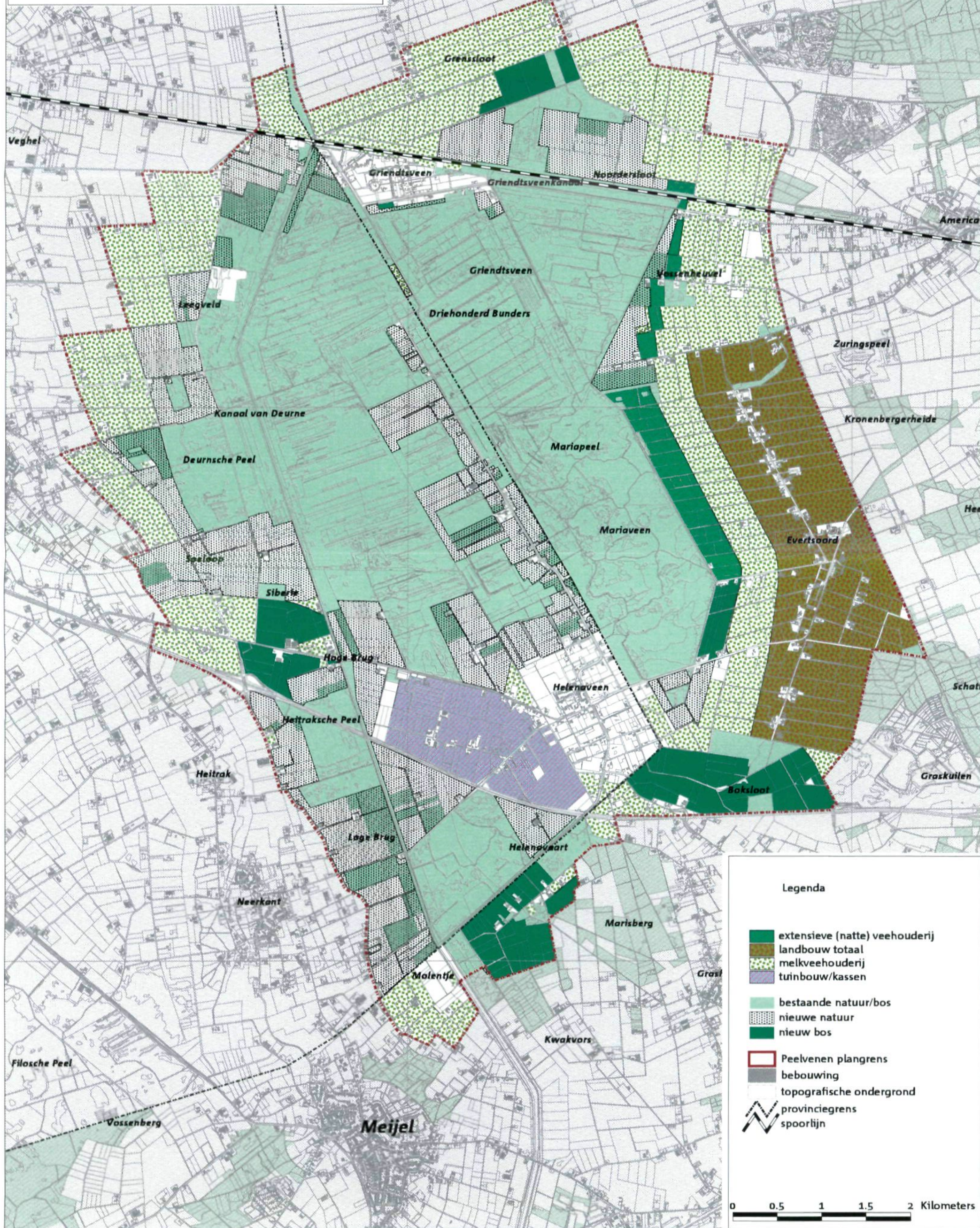

Legenda

- 250 meter ammoniak buffer
- varkensvrije zone
- beheersgebied
- nieuwe natuur
- beheersgebied Ruime Jas
- verbindingzones
- robuuste verbindingzone
- bestaande natuur
- blijvend agrarisch gebied

- Peelvenen plangrens
- bebouwing
- topografische ondergrond
- provinciegrens
- spoorlijn

0 0.5 1 1.5 2 Kilometers

Provincie
Limburg

Provincie Limburg
Postbus 5700
6202 MA Maastricht
tel. (043) 389 99 99

Provincie Noord-Brabant

Provincie Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's Hertogenbosch
tel. (073) 681 28 12

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

Dienst Landelijk Gebied
Postbus 1237
6040 KE Roermond
tel. (0475) 35 67 56